

Potem buduje z tego filmową opowieść, starannie dopracowując każdy element jej struktury, zaczynając od najważniejszych: przesłania, wartości uniwersalnych i emocji.

Wielu reporterów cechuje właściwa dokumentalistom filmowość spojrzenia, szukanie w rzeczywistości metafory, bogactwo artystycznych środków języka filmowego, co sprawia, że trudno nam nieraz zdecydować, czy to, co widzimy na ekranie, jest reportażem, dużym reportażem czy dokumentem. Granice między tymi formami zacierają się coraz bardziej.

Potocznie uważa się, że decydujący jest czas trwania obrazu. Jak krótki – to reportaż, jak długi – to dokument. Tymczasem nominowany do Oscara film dokumentalny Marcela Łozińskiego *89 mm od Europy* trwa zaledwie 12 minut, podczas gdy zdobywca głównej nagrody Międzynarodowego Festiwalu Reportażu Camera Obscura w 2008 roku reportaż *Korea, Out of the North*, zrealizowany przez BBC przez Lee Harkjoon i Olenkę Frenkiel ma aż 40 minut.

STOPKLATKA Z FILMU *89 MM OD EUROPY*

Skoro czas trwania nie ma znaczenia, co w takim razie różni, a co zbliża do siebie reportaż i film dokumentalny?

W tabeli uporządkowałam i zestawiałam główne cechy obu gatunków. Pomoże ona zrozumieć, czym się różnią te formy, i wybrać tę, w której najlepiej się odnajdujesz.

REPORTAŻ

FILM DOKUMENTALNY

Elementy wspólne:

- Więż z rzeczywistością, dokumentalność, autentyzm
- Narracyjna konstrukcja: temat, tło, bohater – protagonista i antagonistę, akcja, konflikt, kulminacja, rozwiązanie
- Język filmowy – słowo, obraz, dźwięk, ruch, cisza
- Wypadkowa: osobowości, wrażliwości i ambicji realizatora, czasu materiału filmowego, miejsca emisji – kino, internet, TV (określone pasmo), budżetu

Różnice:

■ Pogłębiona i obrazowa opowieść o rzeczywistym wydarzeniu (problemie, miejscu, istocie, rzeczy), którego reporter był świadkiem lub powiernikiem	■ „Autorska WIZJA świata, wyraz prawdy na jej temat, do której dotarł autor dokumentu” (Krzysztof Kieślowski)
■ Domena dziennikarstwa	■ Domena filmu
■ Reporter, reportażysta, dziennikarz: świadek, adwokat, prokurator, artysta, diagnostyk, odkrywca, tłumacz rzeczywistości	■ Reżyser: przewodnik po rzeczywistości, mentor, obserwator, tropiciel, badacz, poeta, a także po trochu diagnostyk, odkrywca, tłumacz, prokurator, adwokat
■ Koncentruje się na pytaniach: CO? KTO? GDZIE? KIEDY? W mniejszym stopniu: DLACZEGO?	■ Koncentruje się na szukaniu odpowiedzi lub tylko stawianiu pytań DLACZEGO? – Dlaczego tak się dzieje? Dlaczego tak działają ludzie? Świat?
■ Punkt wyjścia: obiektywne wydarzenie, ale subiektywne postrzeganie i przedstawianie świata przez reportera	■ Punkt wyjścia: poruszająca reżysera subiektywna wizja rzeczywistości, ale szukanie obiektywnych jej przejawów. Jak pisał w <i>Czasie utrwalonym</i> Andrzej Tarkowski: „Sądzę, że bez organicznego związku subiektywnych odczuć autora z obiektywnym przedstawieniem rzeczywistości nie sposób uzyskać nie tylko autentyczności i prawdy wewnętrznej, lecz nawet zewnętrznego prawdopodobieństwa”
■ Skupia się przede wszystkim na „świecie zewnętrznym” wydarzenia i jego wyrazie. Przez kolory, kształty, dźwięki oddziałuje na zmysły odbiorcy, choć dąży też do ukazania uniwersalnych wartości	■ Skupia się przede wszystkim na „świecie wewnętrznym” rzeczywistości – świadectwo wartości uniwersalnych, mikrostudia grup ludzkich – zawodowych, etnicznych itp. panorama wybranych problemów, przypowieść, metafora rzeczywistości